

100 % medborgare eller bara människa?

”(O)mänskligt” – utställningarna på etnografiska museet och forum levande historia handlar om den tid då mitt och andra som jags människovärde ifrågasattes. Den tid när vi i Sverige mätte skallar, pratade om raser och degenererade arvsanlag. En del av utställningen handlar om hur vi steriliserade de människor vi nedvärderade. Att gå med på, rent av att ansöka om att bli steriliserad, kunde vara ett villkor för att släppas ut från institutionen. Bredvid finns montrar om program T4; nazismens systematiserade barmhärtighetsmord.

Jaså, visste du inte att funkisar var föremål för utrotning under Hitlers regim? Nej, det kanske inte är så konstigt; vi pratar ju aldrig om det i dag. Faktum är att gaskamrarna som användes i förintelselägren prövades ut på en av de institutioner där man barmhärighetsmördade funkisar. Bakom T4 stod Karl Brandt, Hitlers personliga livmedikus. När han ställdes inför rätta i Nürnberg efter kriget sa han att T4 bara handlade om vad som var barmhärtigast mot de arma stackarna på institutionerna.

Samtidigt som Karl Brandt avrättades fortsatte vi i Sverige att sterilisera folk. Det hörs fortfarande i dag, titt som tätt, inlägg i debatten där mord på funkisar kallas barmhärtighet. Ändå vill jag påstå att vi kommit en bit på vägen. Kommer ni ihåg, när andra länder firade det europeiska funktionshinderåret 2003 under devisen ”Nothing about us without us”? I Sverige bestämde en statlig myndighet att vi skulle fira under devisen ”100 % människa”. Då reagerade åtminstone en del av oss. Vi var väl i alla fall människor? Det behövde vi väl inte diskutera?

Jaså, ni kommer inte ihåg det heller? Det var då själva ... Får ni inte lära er något i skolan?

Nej, det är nog precis det som är felet. I Sverige lär vi oss inte. Vi lär oss inte att historien inte är död; att vi fortfarande lever i skuggan av, i det ideologiska kletet från dåtiden. Då vissa var mindre än människa. Då vissas värde kunde ifrågasättas.

Kanske är det därför vi i dag har så svårt att förstå att alla har rätt att vara 100% medborgare? Vi pratar om mänskliga rättigheter som om det var något andra länder behöver få hjälp med; hjälp av oss att förstå. Vi pratar inte om att vi måste förändra vårt samhälle; att vi behöver bli bättre på mänskliga rättigheter.

I går mätte vi skallar. I morgon ska Statskontoret räkna kronor och ören. Hur mycket får vår tillgänglighet till demokratin kosta? Hur ska vi ha råd med diskrimineringsförbud mot otillgänglighet? Det finns en historielöshet i detta mitt älskade Sverige som skrämmer mig. Det finns en ovilja att se de egna, fortfarande existerande skamfläckarna.

Jag känner mig oftast – inte alltid men oftast – som 100 % människa. Som medborgare känner jag mig alltför sällan.

Om författaren

Susanne Berg jobbar på på STIL och Independent Living Institute i Stockholm samt frilansar i egen firma med text, analys och föreläsningar.

Publicerad på bloggen Full delaktighet, fulldelaktighet.nu, 23 juni 2010, Susanne Berg